

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 37.091(043.2)

MIHAILOV VERONICA

**FORMAREA CREATIVITĂȚII ETICE A CADRELOR DIDACTICE
ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PROFESIONALE**

531.01. Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2024

**Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”
a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău**

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

Președintele Comisiei:

1. COJOCARU Victoria, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Conducător științific:

2. PANIȘ Aliona, doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Referenți oficiali:

3. CUZNEȚOV Larisa, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, membru al comisiei de îndrumare
4. DANDARA Otilia, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova
5. CARA Angela, doctor în pedagogie, conferențiar cercetător, Fundația Tdh Moldova
6. GOREA Svetlana, doctor în pedagogie, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Susținerea va avea loc la **04 aprilie 2024**, ora **12⁰⁰**, Sala Senatului, blocul 2, Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069, în ședința Comisiei de Susținere publică a tezei de doctor din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (<https://www.anacec.md/>)

Rezumatul a fost expedit la **01.03.2024**

Președinte al Comisiei de susținere,
COJOCARU Victoria, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

Conducător științific,
PANIȘ Aliona, doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar

Autor,
MIHAILOV Veronica

© Mihailov Veronica, 2023

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	23
BIBLIOGRAFIE.....	27
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI.....	29
ADNOTARE (în limbile română și engleză).....	31

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problematicii abordate. Ritmul de dezvoltare al societății, fenomenul globalizării, cu toate fațetele sale, integrarea țării noastre în structurile europene, în același rând și educaționale, toate aceste condiționări determină o schimbare în formarea/ dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.

Astăzi, într-o lume de largă deschidere democratică, recunoașterea și promovarea creativității nu este numai un deziderat, ci o reală și stringentă necesitate. Psihologii anunță acest prag de deschidere pentru creativitate și spiritele creative, afirmând că o societate care stimulează creativitatea asigură cetățenilor săi următoarele *libertăți de bază*: libertatea de studiu și pregătire, libertatea de explorare și investigare, libertatea de exprimare și libertatea de a fi ei înșiși. Întrucât transferul de competențe nu se face atât de ușor, profesorul trebuie să aplice *gândirea reflexivă* în orice context posibil al curriculumului; având în vedere valoarea acestor exerciții în ansamblul programului educațional, care este într-adevăr utilă pentru formare.

În contextul paradigmei postmoderniste în educație, conceptele de creativitate și etică încep să fie valorizate din ce în ce mai mult: Singer P. [52], Rogers C. [48; 49] etc. Respectiv, *problema creativității*, dar și a *eticii*, este abordată și se formulează în funcție de contextul social: *creativitatea* considerată ca trăsătură complexă a personalității umane, desemnând capacitatea de a realiza ceva inedit, original (Platon, Hegel, B. Croce, A. Brémond etc.), iar *etica* ca știință care se ocupă cu studiul teoretic al valorilor și condiției umane din perspectiva principiilor morale și cu rolul lor în viața socială.

Tocmai pentru că disponibilitatea numită *creativitate* se remarcă îndeosebi prin atitudine intelectuală novatoare, ea poate fi dezvoltată printr-un demers adecvat, care trezește și încurajează acest mod de a privi lucrurile, stimulându-l printr-o problematizare și interogație permanentă ce pune subiectul în situația de a se reanaliza și redefini continuu. Un rol determinant în creativitate îl are armonia între *emoție și reflecție*.

Creativitatea, ca o activitate conjugată a tuturor funcțiilor psihice ale persoanei (intelectuale, afective și volitive), conștiente și inconștiente, native și dobândite, de ordin biologic, psihofiziologic și social implicată în producerea noului și originalului, include structurile care conlucrează la realizarea creativității, participă într-un fel sau altul la invenții și descoperiri, care sunt un rezultat al reflecției persoanei. La nivel de dezvoltare profesională a cadrelor didactice, creativitatea intervine: *în strategie* (poziționare, planificare) și *în execuție* (tactici, materiale de prezentare, informații).

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Cercetarea s-a realizat în baza analizei unui șir de teorii, concepte, idei, principii și rezultate ale investigațiilor din domeniul pedagogiei, psihologiei, filosofiei, sociologiei, pedagogiei adulților, psihologiei creativității, formării/dezvoltării profesionale a cadrelor didactice.

În mod special, drept repere epistemologice au servit: cercetările în domeniul *creativității* (Alpopi C. [1], Amabile T. [2], F. X. Barron [6], C. Rogers [48], A. Beaudot

[8], M. Stein [53], Șt. Odobleja [39]; P. Popescu-Neveanu [42; 43; 44], Al. Roșca [50], M. Roco [45; 46; 47], A. Stoica [54], G. Nicola [38], V. Cojocaru [19] ș.a. autori de referință în materie de psihologie, pedagogie și sociologie a creativității.); *teoria postmodernă în pedagogie* (H. E. Gruber [32], Z. Bauman [7], M. Bocoș [10], A. Botez [12], M. Manolescu [35], T. Callo, A. Paniș et al [16], etc.); *teoriile psihologice ale educației, inclusiv a celei morale* (E. Landau [33], G. Popescu [41], M. Golu [31], A. Dicu [28], A. Dragu [29], A. Munteanu [37], M. Zlate [57]); un șir de noțiuni și idei conexe *problematicii eticii* în domeniul educației le atestăm la S. Cristea [22] (etica educației ca disciplină de filosofie a educației, pedagogia axiologică); (*educația morală, deontologia profesională*) R. T. Degeorge [27], C. Cozma [21], M. Cojocaru-Borozan [20], V. Lungu [34] P. Popescu-Neveanu [44]; V. Mândăcanu [36], care abordează problema din perspectiva *eticii pedagogice praxiologice* (educația etică, curriculumul de educație etică, idealul educației etice, etica ecologică, etica culturii politice și civice a pedagogului, pedagogia etică etc.), în lucrările cercetătoarei L. Cuznețov [23; 24], în contextul educației familiale, ale lui N. Silistratu [51], T. Callo [13; 14; 15] etc.; cercetări în domeniul *formării/dezvoltării profesionale a cadrului didactic* în spațiul autohton (T. Callo [13], Vl. Pâslaru [30], O. Dandara [25], V. Andrișchi [3; 4; 5], A. Paniș [40] etc.) ș.a.

Aceste viziuni care afirmă o criză a creativității și eticii sunt generate și în documente de politici din sistemului educațional național: Codul educației al Republicii Moldova [18], Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2030 [56], Strategia Europa 2020 [55], în care sunt trasate direcțiile prioritare de acțiuni, printre care se enumeră atragerea și motivarea tinerilor cu vocație pentru cariera didactică/ științifico-didactică/ de cercetare; Codul de etică al cadrului didactic [17].

Importanța temei de cercetare constă în abordarea epistemologică a *creativității etice a cadrului didactic*, care este valorificată din perspectiva *asigurării inventivității de impact reflexiv* în procesul educațional, fapt ce conduce la sporirea calității educației, printr-o implicare activă a cadrului didactic respectiv. Valorificarea ideilor creativității la toate nivelurile de educație și, în special, la nivelul cadrelor didactice, generează abordări deficitare, care reflectă unele dificultăți reversibile în prestarea activității profesionale în lumea educației aflată în continuă mișcare. Astfel, **contradicția** dintre superioritatea praxiologică a creativității în domeniul educațional și încercările mai puțin active de valorificare a acesteia la nivelul etic în raport cu formarea profesională a cadrelor didactice, reclamă revizuirea domeniului de referință al creativității, în general și al creativității etice, în special.

Situația descrisă a condus la determinarea **problemei cercetării**: Care sunt fundamentele pedagogice ale formării creativității etice pentru a asigura dezvoltarea profesională activă a cadrelor didactice?

Scopul cercetării constă în determinarea și elaborarea fundamentelor pedagogice ale formării creativității etice la cadrele didactice în cadrul dezvoltării profesionale, structurate în *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional*.

Ipoteza cercetării: Fundamentele pedagogice ale formării creativității etice, determinate, elaborate și implementate pot contribui la eficientizarea dezvoltării

profesionale a cadrelor didactice, dacă va fi valorificat *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional*.

Obiectivele ale cercetării:

1. Examinarea și interpretarea epistemologică a esenței și genezei reperelor socio-psiho-pedagogice și filosofice privind formarea creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională.
2. Esențializarea abordărilor și orientărilor teoretice privind *creativitatea etică*.
3. Analiza structural – funcțională a creativității etice în contextul dezvoltării profesionale a cadrelor didactice.
4. Determinarea potențialului formativ al creativității etice în contextul dezvoltării profesionale a cadrelor didactice.
5. Elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional* și, implicit, a *Metodologiei de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională*, ca parte componentă a modelului pedagogic.

Metodologia cercetării s-a fundamentat pe următoarele metode:

- *teoretice*: documentarea științifică, analiza și sinteza teoretică, generalizarea și sistematizarea, inducția și deducția, hermeneutica teoretică;
- *experimentale*: chestionarea; observația; experimentul pedagogic, probe practice;
- *de prelucrare a rezultatelor*: statistico-matematice, reprezentarea grafică a rezultatelor cercetării.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constau în delimitarea reperelor conceptuale în formarea pedagogică a creativității etice a cadrului didactic în contextul dezvoltării profesionale; conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional*, care conține fundamentele teoretice și aplicative.

Rezultatele obținute care au contribuit la rezolvarea problemei științifice constau în determinarea și elaborarea fundamentelor pedagogice ale formării creativității etice a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale, structurate în *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional*, experimentat prin *Metodologia de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională* în instituții publice de învățământ general din mediul urban și rural, *ceea ce a condus* la creșterea nivelului de competență a cadrelor didactice și formarea creativității etice a acestora, *fapt care permite* valorizarea activă a dezvoltării profesionale.

Semnificația teoretică a cercetării constă în definirea noțională a *creativității etice*, stabilirea caracteristicilor definitorii ale formării creativității etice a cadrului didactic în contextul dezvoltării profesionale; modelizarea teoretică a formării creativității etice a cadrului didactic în context profesional.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în faptul că *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional* poate fundamenta dezvoltarea profesională și/sau educația pe parcursul întregii vieți, iar *Metodologia de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea*

profesională poate fi valorificată în cadrul cursurilor de formare continuă a cadrelor didactice, *rezultatele experimentale* servind drept repere în activitatea de formare/dezvoltare a creativității etice a cadrului didactic.

Implementarea rezultatelor științifice ale cercetării s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic prin valorificarea *Modelului pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional* și a *Metodologiei de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională centrate pe formarea și dezvoltarea competenței creativității etice a cadrelor didactice* și pe desfășurarea *programului formativ* la nivelul cadrelor didactice în procesul de formare continuă.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost conferințelor și simpozioanelor științifice naționale și internaționale, din țară și de peste hotare: Conferința științifică națională cu participare internațională *Diminuarea comportamentelor agresive la copii: idei – experiențe – bune practice*, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, 16 octombrie 2015; Conferința științifică internațională *Școala modernă: provocări și oportunități*. Institutul de Științe ale Educației din Chișinău, 5-7 noiembrie 2015; Simpozionul Pedagogic Internațional, Institutul de Științe ale Educației, 26-27 mai 2016; Conferința științifică internațională, *Institutul de Științe ale Educației: istorie, performanțe, personalități*. Institutul de Științe ale Educației, 20-21 octombrie 2016; Conferința științifică internațională, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, Cahul, 07.06.2017; Conferința științifică internațională *Evaluarea în sistemul educațional: deziderate actuale*, IȘE, 9-10 noiembrie 2017; Conferința științifică internațională *Curriculum școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. Institutul de Științe ale Educației, 7-8 decembrie 2018; Conferința națională *Învățarea pe tot parcursul vieții – o necesitate pentru a fi competitiv*, 24 octombrie 2019; Conferința științifică națională cu participare internațională *Calitatea în educație – imperativ al societății contemporane*, 4-5 decembrie 2020, UPS „Ion Creangă”; Conferința științifică internațională *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale*, 11 octombrie 2019, IȘE; Conferința științifică internațională *Știință și educație: noi abordări și perspective* din 24-25 martie 2023, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Publicații la tema tezei: În total sunt elaborate 19 publicații științifice, dintre care 1 carte de specialitate monoautor, 2 cărți de specialitate colective (cu specificarea contribuției personale), 4 articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (de categoria B și C), 1 articol științific la conferința științifică internațională în România, 11 articole în lucrările manifestărilor științifice incluse în *Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova*.

Volumul și structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 216 surse, adnotare (în limbile română, engleză), 160 pagini text de bază, 22 tabele, 20 figuri, 19 anexe.

Cuvinte-cheie: creativitate, etică, creativitate etică, creatologie, reflexie etică, intelect, morală, dezvoltare profesională, cadre didactice, reflecție.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere**, este reflectată actualitatea teoretică și practică a problemei abordate. Totodată, este descrisă situația în domeniul de cercetare și sunt formulate obiectul, scopul, ipoteza și obiectivele cercetării; este argumentată noutatea și originalitatea științifică, problema științifică soluționată, importanța teoretică și aplicativă a cercetării, precum și modalitatea de aprobare a rezultatelor cercetării.

Capitolul 1, Fundamente epistemologice ale creativității etice, conține studiul epistemologic al problemei și relevă esența, conținutul și geneza creativității ca problemă psiho-pedagogică. În cadrul capitolului s-au precizat și analizat viziunile cercetătorilor privind proiecția identitară a eticii în contextul dezvoltării, în general, și a dezvoltării profesionale a cadrelor didactice în raport cu învățarea pe tot parcursul vieții, în special.

Astfel, s-a dedus că, în sens larg, putem considera creativitatea ca pe un fenomen general uman, forma cea mai înaltă a activității omenești. În sens restrâns, putem distinge patru accepțiuni ale termenului de creativitate: *ca produs; ca proces; ca potențialitate general umană, ca abilitate creativă; ca dimensiune complexă a personalității*. Dimensiunea creativității abordată științific din perspectiva psihologiei și pedagogiei, ca fenomen și proces, este direcționată spre o necesitate majoră în dezvoltarea societății contemporane. La fel, s-a ajuns la convingerea că parcursul istoric al eticii ca știință filosofică, dar și disciplină științifică, a evidențiat procesul de identificare a standardelor morale, valorile reflectate de către membrii societății la diferite etape de evoluție socială. Perspectivele sociologice, psihologice și pedagogice vizează dezvoltarea personalității prin elementul etic al activității educaționale.

Contribuția fiecăruia din cercetători la explicarea fenomenului creativității a fost prezentată, printr-o sinteză, de către G. Popescu [41, p. 17], în următorul tabel.

Tabelul 1.1. Esența creativității în teoria culturală

Autor	Contribuția la explicarea creativității
M. J. Stein	Creația este condiționată major de influența societății, de experiențele semnificative de viață.
M. Mead	Societățile care încurajează gândirea divergentă și apreciază mai mult procesul și mai puțin produsul creativ au rol stimulatив pentru creativitate.
H.H. Anderson	Relațiile dintre societatea creatoare și personalitatea creatoare sunt de interdependență: societatea încurajează creația, iar individul își aduce aportul la armonizarea mediului.
M. Tumin	Dacă accentul ar cădea mai degrabă pe procesul creator, și mai puțin pe produs, ar putea fi diminuat conformismul.
P. Matusseck	Factorii importanți în creație sunt: ambianța, motivele interioare, cauzele sociale.

În această ordine de idei, constatăm că în perspectiva pedagogică, educația morală vizează formarea și dezvoltarea personalității umane, proiectată și realizată la nivel teoretic și practic [9].

Or, etica presupune stilul conceptelor ce țin de raționamentele practice: *bine, drept, datorie, obligație, virtute, libertate, raționalitate, alegere*. În al doilea rând, etica se mai referă la studiul obiectivității, subiectivității, relativismului sau scepticismului, care pot influența tezele formulate în termenii de mai sus [*Ibidem*]. În acest cadru de referință, etica deontologistă se bazează pe noțiunea de datorie sau pe noțiunea pe cea ce este drept, sau a drepturilor, ca opusă sistemelor etice bazate pe ideea obținerii unei stări de bine de lucruri, sau sistemelor etice axate pe calitățile de caracter necesare pentru a duce o viață corectă.

La fel, necesitatea pregătirii moral-etice a specialiștilor este condiționată de faptul că soluționarea problemelor profesionale este strâns legată de valorile morale și este orientată spre realizarea scopului profesional cu metode morale. Studiarea cursului de *etică profesională* contribuie la înțelegerea mai bună a calităților profesionale și personale de care trebuie să dea dovadă angajatul. Or, un viitor profesor, este dator să cunoască profund problematica lumii contemporane, să știe a selecta și ierarhiza valorile culturale, conținuturile și metodele noi de educație morală, apelând la bunul simț, etică și practica axiologică.

În context, aspectele investigate au permis să conchidem că educația pe tot parcursul vieții este abordată prin diferite programe care se pot desfășura atât în cadrul, cât și în afara sistemelor tradiționale de educație și formare.

Fenomenul psihosocial, învățarea pe tot parcursul vieții, este expus prin reprezentare socială ca proces și produs de transformare a realității. Reprezentarea socială (RS) presupune un nivel superior de practică profesională, care este recunoscut și de reprezentanții altor categorii profesionale, fiind rezultatul direct al competenței și profesionalismului, dar și al motivației. Profesia de cadru didactic concordă perfect cu această regulă generală.

Asigurarea profesionalismului cadrului didactic este bazată pe un sistem integrat de formare inițială, dar și dezvoltare profesională continuă prin elaborarea de programe de pregătire profesională.

Prin urmare, abordările teoretice ale fenomenului creativității supun atenției reperele teoretice ale conceptului de creativitate și abordările din literatura de specialitate, expun geneza ca problemă psihopedagogică a ei. Proiecția identitară a eticii în contextul dezvoltării în perspectiva pedagogică, educația morală vizează formarea și dezvoltarea personalității umane, iar dezvoltarea profesională a cadrelor didactice în raport cu învățarea pe tot parcursul vieții proiectată și realizată la nivel teoretic și practic argumentează necesitatea cercetării problemei.

În **capitolul 2, *Cadrul metodologic al formării creativității etice a cadrelor didactice***, a fost analizat câmpul educațional al eticii profesionale și al creativității etice, s-a reflectat normativitatea în domeniul deontologic al creativității etice, s-a conturat profilul cadrului didactic din perspectiva creativității etice (în dezvoltarea profesională), s-a conceptualizat și elaborat *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional (MPFCE)*, centrat pe creșterea nivelului de competență și a creativității etice.

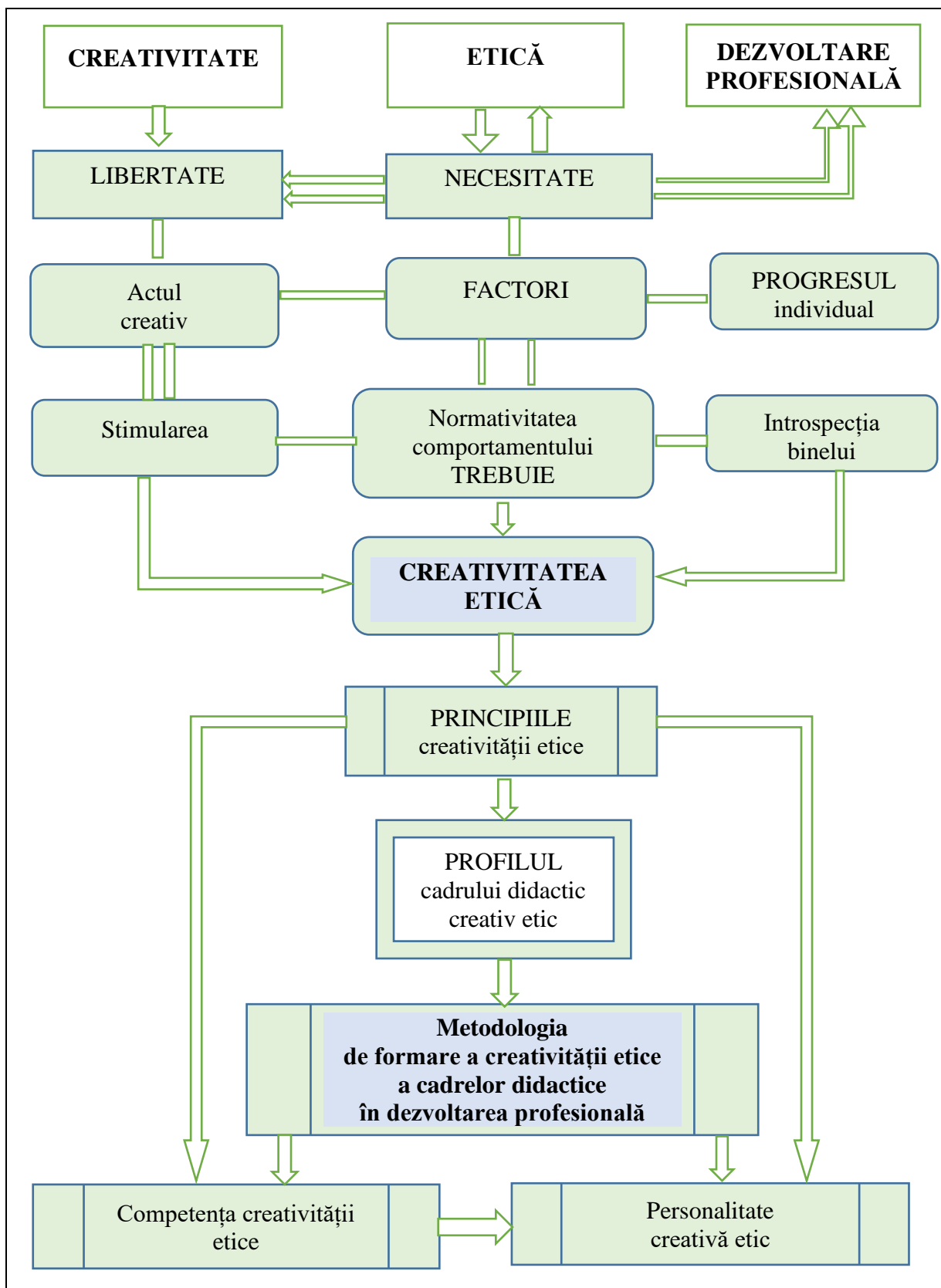

Fig. 2.1. Modelul pedagogic al creativității etice a cadrelor didactice în context profesional (MPFCE)

Astfel, investigația a permis să identificăm un factor important pentru înțelegerea mecanismului de mediere etică a dezvoltării creativității, care este *rolul de ordonare și*

ierarhic de informare al eticii. Filtrele semantice prin care o persoană selectează informații relevante sunt furnizate cu îndrumări etice.

Totodată, s-au accentuat ideile că valorile morale au fost prețuite în toate societățile și perioadele istorice; binele moral este caracterizat în categoriile eticii, exprimat prin moralitatea deziderabilă, ceea ce corespunde valorilor și normelor specifice unei morale sociale determinate și care face obiectul de preocupări a eticii; la nivelul cadrului didactic, binele moral este identificat prin valori derivate care influențează relația dintre colegi, elevi etc.; în comunitatea educațională, etica profesională este dirijată de principiile educației morale, care direcționează activitatea cadrului didactic în vederea inaugurării eficienței de realizare a cerințelor idealului educațional.

Potențialul de dezvoltare a creativității se realizează prin nivelul semnificației culturale ce prevede legătura cu moralitatea (etica), care reglementează atitudinile etice a cadrului didactic, astfel, percepem corelația dintre creativitate și etică.

În această ordine de idei, conceptul de **creativitate etică** (CE) ocupă un loc central în lucrarea *Teconomie conceptuelle de Tapproche lilloise* [26]. Introdus pentru prima dată în lucrarea lui B. Cadore [11], conceptul de creativitate etică folosit mai apoi în lucrările lui, noi aderând totalmente la sensul conferit de autor creativității etice, cu precizările de rigoare: *Creativitatea etică descrie modul în care omul (cadrul didactic) se confruntă cu probleme de etică (în acest caz, întrebările care se includ în paradigma responsabilității pentru activitatea prestată), se angajează pe experiența proprie să devină persoană (cadru didactic) în sens etic, în același timp el urmărește să pună acțiunea sa ca un serviciu educational, dar și social, demonstrând astfel capacitatea etică a acțiunii în sine*. Creativitatea etică nu poate fi înțeleasă fără referire esențială pentru promovarea directă și angajare prin solidaritatea umană și profesională.

Pentru a fi mai expliciti în viziunea pe care o promovăm în raport cu relațiile potențiale dintre noțiunea de creativitate și cea de etică, propunem mai jos cadranul acestor relații, care sunt specificate în baza analizelor operate mai sus (Tabelul 2.1.)

Tabelul 2.2. Cadranul relației creativitate – etică

Etica creativității	Creativitatea eticii
➤ Ilustrează cum să se comporte cadrul didactic atunci când creează ceva pentru elevii săi	➤ Dezvăluie o nouă viziune a cadrului didactic asupra regulilor de comportament profesional
Etica creativă	Creativitatea etică
➤ Indică cu ce nou pot fi completate regulile comportamentului profesional	➤ Acțiunea de inventare/inovare a cadrului didactic în baza lui <i>Trebuie să fac bine/calitativ</i> , devenind în permanență mai bun profesional prin invenție/inovare, cu acceptarea în mediul educațional

În context, din analiza asupra **profilului cadrului didactic creativ etic** (Fig. 2.2.), a fost sintetizat că, în conformitate cu documentele de politici, în sistemul educațional, invenția/inovarea și creativitatea sunt priorități pentru realizarea societății europene bazate pe cunoaștere, de aceea, în profesionalizarea cadrelor didactice este necesară dezvoltarea acestora pe baza unor particularități bine determinate și relatate într-un profil de *personalitate optimală*.

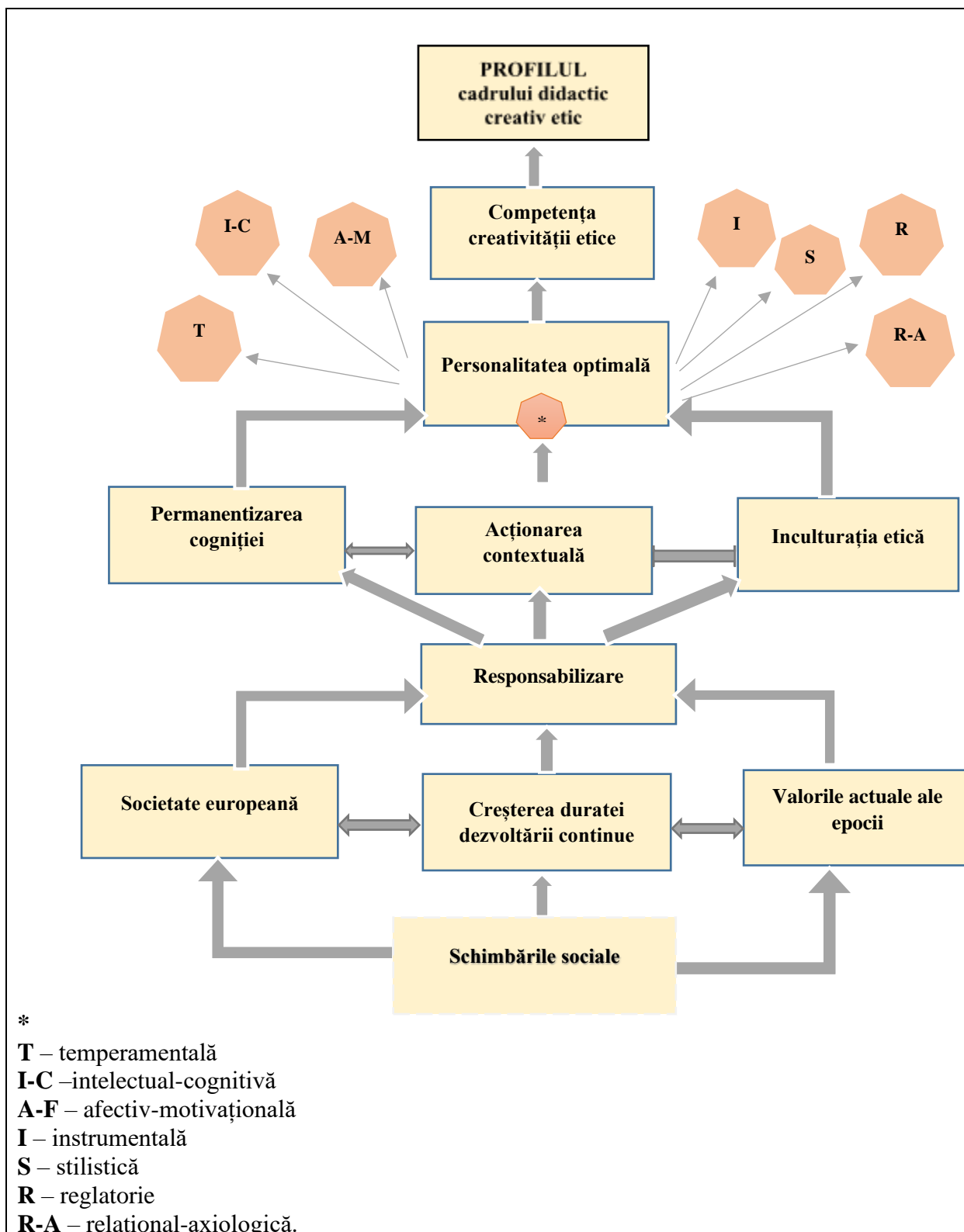

Fig. 2.2. Profilul cadrului didactic din perspectiva creativității etice

De asemenea, în contextul dezvoltării profesionale a cadrelor didactice, noțiunile creativitate și etică nu se exclud, însă corelează într-un nou concept – *creativitatea etică*.

La fel, în acest capitol, ne-am referit la componenta *principiile creativității etice*, care include: *principiul devenirii permanente, principiul prestigiului, principiul inculturației, principiul depășirii stereotipului formal.*

La finele capitolului, s-a concluzionat că un câmp educațional al eticii profesionale și al creativității etice prevede corelația dintre creativitate și etică. Normativitatea în domeniul deontologic al creativității etice este fundamentată pe coordonata umanistă ce prevede normarea exigenței majore și pragmatice prin alinierea deontologiei unei raționalități teleologice.

Capitolul 3, Praxiologia formării creativității etice în dezvoltarea profesională, eludează demersul experimental al cercetării prin intermediul căruia a fost implementată și validată *Metodologia de formare a creativității etice* a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională, care include toate fundamentele pedagogice teoretice și aplicative.

Tabelul 3.1. METODOLOGIA de formare a creativității etice

Unități de competență a creativității etice	Caracteristici ale creativității etice	Variabile independente ale creativității etice	Activități de formare a creativității etice ca variabilă dependentă
Invenție strategică ca necesitate	Vizualizarea specificului etic al profesiei	1. Flexibilitatea normativă 2. Perseverență normativă 3. Inteligența recombinatorică	1.1. Transpoziția 1.2. Matricea erorilor 2.1. Metoda celor 5 D 2.2. Dublu W 3.1. Arborele informator 3.2. Spirala consecințelor
Inovare tehnologică ca oportunitate	Promovarea libertății în activitate	4. Constructivism critic 5. Imaginația profesională 6. Curiozitate productivă	4.1. Complementaritatea 4.2. Monitorul apreciativ 5.1. Imagini verbale 5.2. Gânduri în voce 6.1. Semaforul sensurilor 6.2. Diversitatea diversității
Modelare pe nou a activității didactice	Asigurarea logică a produsului reflexiv	7. Originalitate ideatică 8. Entuziasm reflexiv 9. Poziție perspicace față de probleme	7.1. Diagrama Venn 7.2. Evantai reflexiv 8.1. Studiul de caz 8.2. Inventarul întrebărilor 9.1. Fișa de comportament 9.2. Grupul creativ
PROFILUL CADRULUI DIDACTIC CREATIV ETIC			

La fel, este descris *Programul de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională*, însoțit de reprezentările grafice ale rezultatelor obținute la etapele de constatare și validare, urmat de analize și interpretări de rigoare.

În context, Cercetarea comportă un caracter teoretico-aplicativ datorită scopului și complexității problematicii abordate privind formarea creativității etice a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale. Investigația s-a realizat în baza valorificării principiilor inter-, pluri- și transdisciplinarității, implicând analiza

aspectelor pedagogice, psihologice, antropologice, sociologice, ne-am orientat și asupra unor abordări ontologice și filosofice.

Scopul cercetării aplicative: *a determina prin acțiuni formative specifice natura creativității etice a cadrelor didactice școlare ca un element fundamental al comportamentului profesional al acestora.*

Ipoteza experimentală: *Între vizualizarea specificului etic al profesiei, promovarea libertății în activitate, asigurarea logică a produsului reflexiv, ca variabile independente și creativitatea etică a cadrelor didactice, ca variabilă dependentă, există o corelație formativă în raport cu comportamentul cadrelor didactice în procesul educațional.*

Tipul experimentului pedagogic: experiment natural cu participarea experimentatorului.

Instrumentar aplicat: chestionar, teste, probe practice/activități, observarea participativă a comportamentului, înregistrarea datelor, notițe de teren.

Etapele cercetării experimentale:

Etapa 1. Constatarea nivelului creativității etice a cadrelor didactice

Etapa 2. Formarea creativității etice a cadrelor didactice (18 activități formative)

Etapa 3. Validarea efectelor experimentului

Metode statistice: numărarea, măsurarea entităților empirice, relația de ordine, stabilirea procentajului, media aritmetică.

Urmare a cercetării experimentale ne-am propus din perspectiva obiectivelor să elucidăm acțiunile concrete și datele experimentale obținute cu referire la formarea creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională.

Obiectivele investigației:

- determinarea particularităților de formare a creativității etice a cadrelor didactice;
- stabilirea specificului promovării de formare a creativității etice a cadrelor didactice;
- elaborarea instrumentelor necesare în experimentul pedagogic la etapa de constatare, a cercetării;
- determinarea caracteristicilor creativității etice la cadrele didactice la etapa de constatare;
- determinarea potențialului formativ creativității etice la nivel de dezvoltare profesională a cadrelor didactice;
- abordarea sistemică și funcțională a conținuturilor și metodologiei din cadrul modelului pedagogic elaborat;
- stabilirea indicatorilor și variabililor creativității etice în contextul modelului elaborat;
- validarea instrumentarului de evaluare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională.

Eșantionul cercetării.

Experimentul pedagogic a fost desfășurat pe un eșantion experimental din mediul urban și mediul rural, împărțit în 4 grupuri, formate din:

- 1) 40 de cadre didactice din IPLT „Nicolae Iorga”, Chişinău (mediul urban) – grup experimental (G1UE)
- 2) 35 de cadre didactice din IPLT „Traian”, Chişinău mediul urban – grup control (G2UC);
- 3) 25 de cadre didactice din IPLT „Nestor Vornicescu”, s. Lozova, r-ul Străşeni (mediul rural) - grup experimental (G3RE);
- 4) 25 de cadre didactice din IPLT „Ion Inculeţ”, s. Vorniceni, r-nul Străşeni (mediul rural) – grup control (G4RC).

Acţiunile experimentale au fost realizate pe parcursul anilor 2018-2019 pe un eşantion total de 125 subiecţi.

Experimentul pedagogic s-a realizat pe un eşantion care, în întregime, a fost constituit din 2 loturi în mediul urban primul lot este format din 2 grupe (G_{Eu1}, G_{Cu2}) şi lotul rural 2 grupe (G_{Er3}, G_{Cr4}), fiind implicate doar cadre didactice.

Lotul de control a fost selectat în baza rezultatelor comparative atât în mediul urban cât şi cu referire la mediul rural.

Instrumentele de cercetare a creativităţii etice sunt reprezentate de *Testul de constatare a nivelului creativităţii etice*, *Scala de clasificare*, *Chestionarul Creativitatea cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale* pentru etapa de constatare, *Proba de reflecţie constructivistă*, *Testul Identificarea nivelului de creativitate etică* pentru etapa experimentului de validare, şi *Repere psihopedagogice în formarea creativităţii etice la cadrele didactice* pentru etapa experimentului de formare.

Probele şi acţiunile de formare a creativităţii etice utilizate în experiment au variat sub raportul naturii informaţiei operaţionalizate, a gradului de relevanţă în dezvoltarea profesională şi au contribuit la rezolvarea diverselor sarcini cu caracter teoretic şi practic. În rezolvarea probelor şi sarcinilor, subiecţii, pe tot parcursul etapelor de realizare experimentală, au realizat un şir de acţiuni de alegere, formulare, corelare, structurare etc. Rezultatele au fost evaluate în medii procentuale pe baza baremului elaborat.

Proiectarea metodologiei cercetării a fost realizată prin elaborarea instrumentelor de cercetare itemii cărora au fost concepuţi în conformitate cu variabilele preluate în cercetare prin studiul literaturii din domeniul creativităţii etice.

Întrebările din instrumentele de cercetare elaborate au fost gândite să reprezinte cele mai relevante valori ale creativităţii etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională.

S-au identificat **descriptorii din experimentul pedagogic:**

Ds1 – Corectitudine (sunt alese corect opţiunile prezentate în răspunsuri; lipsă de greşeli de ortografie, în exprimare).

Ds2 – Loialitate (respondentul este deschis spre colaborare; este sincer, obiectiv, conştiincios în prezentarea răspunsurilor; este fidel profesiei/viziunii proprii).

Ds3 – Responsabilitate (se manifestă atitudine de răspundere şi obligaţia faţă de lucrul efectuat; subiectul subiectul dă răspuns tuturor itemilor din instrumentarul experimentului pedagogic, participă la sesiunile de formare).

Ds4 – Perseverență (subiectul este ferm în ideile prezentate, scriind cu acuratețe, nu cu tăieturi sau redactări la probele de constatare/validare și fiind insistent în prezentarea convingerilor sale).

Ds5 – Fluiditate (se referă la bogăția și rapiditatea debitului asociativ, mai exact la numărul de răspunsuri exprimate; sunt completate toate întrebările, deci se manifestă prin ușurința exprimării).

Ds6 – Flexibilitate (este capacitatea de restructurare a traiectoriei gândirii în funcție de noile cerințe; constă în ușurința de a schimba punctul de vedere. Sunt bifate două sau mai multe variante de răspuns; sunt tăiate unele răspunsuri în favoarea altora, deci cu ușurință se schimbă punctul de vedere).

Ds7 – Originalitate (este aptitudinea subiecților de a da răspunsuri inedite, care să corespundă exigențelor realității; este expresia noutății și a inovației. Sunt intervenții cu idei noi la întrebări sau răspunsuri).

Ds8 – Valorificare (este abilitatea subiecților de punere în valoare a ideilor/conceptelor/documentelor reglatoare la temele propuse; de a scoate în evidență valorile conceptelor propuse/abordate: creativității/eticii/moralei/dezvoltării personale/creativității ertice etc.; pot selecta din valorile cunoscute pe acelea care răspund noilor cerințe).

Ds9 – Valorizare (este capacitatea subiecților de a formula judecăți de valoare; de a susține, cu argumente pertinente și cu exemple din propria experiență, viziunea proprie/poziția sa/punctul de vedere expus; a da o plusvaloare prin răspunsurile prezentate. De exemplu, creare de noi reguli, principii, norme, metode etc., deci o valoare nou-creată).

Ds10 – Pozitivism (subiecții, în argumente, sunt realiști, se bazează preponderent pe problemele practice, care se întemeiază pe experiență, pe fapte, pe realități; ideile propuse nu produc rău în raport cu sine/cu alții).

ETAPA DE CONSTATARE a cercetării s-a bazat pe constatarea nivelului creativității etice a cadrelor didactice.

A. Chestionarul de constatare *Creativitatea etică în contextul dezvoltării profesionale a cadrelor didactice*. Chestionarul a fost elaborat la nivelul itemilor, **9** la număr, pentru a reprezenta **variabilele cercetării** descrise în continuare.

Mecanismul de decodificare a opiniei cadrelor didactice de identificarea nivelului creativității în contextul dezvoltării profesionale s-a desfășurat prin selectarea unei variante de răspuns din cele 4 posibile: *da, parțial, solicit ajutor* și *nu* la fiecare item al chestionarului.

La descrierea calitativă a rezultatelor chestionarului sunt analizați **5 descriptori**: *Corectitudine* (Ds1), *Loialitate* (Ds2), *Responsabilitate* (Ds3), *Perseverență* (Ds4) și *Fluiditate* (Ds5).

Astfel, prin **itemul 1** al chestionarului, *În cariera mea, țin cont de variate teorii și semnificații ale creativității*, am intenționat să clarificăm, dacă cadrul didactic recunoaște diverse teorii și semnificații ale creativității în context profesional și corespunde variabilei ***flexibilitate normativă***.

Din rezultatele contate se observă scorul ridicat cu 52,5% (GEu1), 71% (GCu2) și egalitate 48% la GER3 și GCr4 din subiecții care *parțial* recunosc diverse teorii și

semnificații ale creativității în context profesional cea ce ne poate face să credem despre insuficiența informației la subiectul vizat, dar putem admite că pe parcursul istoriei studiul creativității a întâlnit *șase obstacole majore*.

Itemul 2, *Pot spune că în activitatea didactică depășesc toate blocajele creativității*, a vizat descoperirea blocajelor creativității în activitatea profesională a cadrelor didactice fiind în corespundere cu variabila **perseverență normativă** unde rezultatele subiecțiilor cantitativ sunt împărțite aproape la egal *solicitarea ajutorului* cu 37,5% (GEu1) și 32% (GEr3), urmată de *parțial* pentru GEu1- 32,5% și GEr3 cu 44%. Pentru grupul GEu1 (30%) și GCr4 (28%) se observă o tendință de creștere a rezultatelor cu negație în depășirea blocajelor creativității.

Al **treilea item** al chestionarului, *În cadrul cursurilor de formare continuă, inovarea și creativitatea sunt principalele mele priorități din program*, alege formele prioritare de dezvoltare profesională din perspectiva promovării creativității în corespundere cu variabila **inteligenta recombinatorică**. Un rezultat ambiguu este obținut la această variabilă deoarece pe toată pe grupuri este obținută media de 34% la răspunsul *solicit ajutor* și 29% - *nu*, fapt ce ne poate convinge despre lipsa conținuturilor despre creativitate și inovare în programele de formare continuă oferite de instituțiile abilitate.

Constructivism critic fiind variabila pentru care corespunde **itemul 4**, *La seminariile metodice din instituția în care activez, permanent contribui la dezvoltarea/valorificarea potențialului creativ al cadrelor didactice*, cadrul didactic este în situația să aprecieze critic participarea creativă în profesionalizarea colegilor. La această variabilă conform analizei datelor cantitative observăm că 52% pentru GEr3, 45% pentru GEu1 și 43% pentru GCu2 *solicită ajutor*, iar GCr4 sa manifestat cu 60% *parțial* apreciază critic participarea creativă în profesionalizarea colegilor.

Pentru **itemul 5**, *Sunt eficient(ă) în analiza/elaborarea Programelor de profesionalizare a cadrelor didactice din Republica Moldova, astfel ca acestea să fie motivante în dezvoltarea gândirii creatoare*, subiecții identifică rolul personalității optime în dezvoltarea gândirii creatoare a cadrului didactic corespunde cu variabila **imaginația profesională**. Cea ce se observă în analiza rezultatelor cantitative denotă faptul că media la toate grupele fiind 73%, cea mai mare procentaj la negarea în identificarea rolului personalității optime în dezvoltarea gândirii creatoare a cadrului didactic, totodată fiind cea mai mare rată a răspunsului *nu* din toți itemii din chestionar.

Itemul 6, *Aplic diverse metode de dezvoltare a creativității pentru a promova inculturația ca proces de edificare a profilului valoric al persoanei (eu/elevul/părinții/managerii/colegii etc.) în învățarea pe tot parcursul vieții*, armonizează metodele de dezvoltare a creativității în învățarea pe tot parcursul vieții ale cadrelor didactice corespunde variabilei - **curiozitate productivă**. Cu media 42% din respondenții vizati în experiment *solicită ajutor* în aplicarea diverselor metode de dezvoltare a creativității pentru a promova inculturația ca proces de edificare a profilului valoric al persoanei (eu/elevul/părinții/ managerii/colegii etc.) în învățarea pe tot parcursul vieții. Calitativ media rezultatelor obținute ne demonstrează prezența descriptorilor loialitate, responsabilitate și fluiditate în grupurile GCu2 (80%), GEr3 (88%) și GCr4 (84%).

Itemul 7 din chestionar, *Pot descrie situații concrete din viața profesională când am manifestat originalitate în elaborarea/rezolvarea unei probleme*, a presupus relatearea originală în rezolvarea de probleme în formarea profesională a cadrelor didactice implicate în experiment, la fel corespunde variabilei vizate.

La **itemul 8** din chestionar, *Pot confirma că, prin intermediul creativității, mă valorizez pe mine însămi (însumi)*, argumentează valorizarea cadrului didactic creativ în context personal/profesional și corespunde variabilei *entuziasm reflexiv*.

Ultimul al **9 – a item**, *Sunt convins(ă) că imaginația personală are impact asupra rezultatelor remarcabile în atingerea/depășirea standardelor profesionale*, a solicitat reflectarea asupra activității profesionale a cadrului didactic din perspectiva standardelor de evaluare profesională, la fel corespunde cu variabila *poziția perspicace față de probleme*.

Observăm în cadrul aplicării acestui instrument rezultatele care sunt prezentate cu 0% a tuturor subiecților a nivelului înalt de creativitate. Nivelul mediu de creativitate este prezent în grupele GEu1 cu 52,5% și GCu2 cu 57,1% (reprezentanții lotului 1) și nivelul scăzut cu un procentaj mai înalt este prezent în grupele GEr3 (60%) și GCr4 (52%).

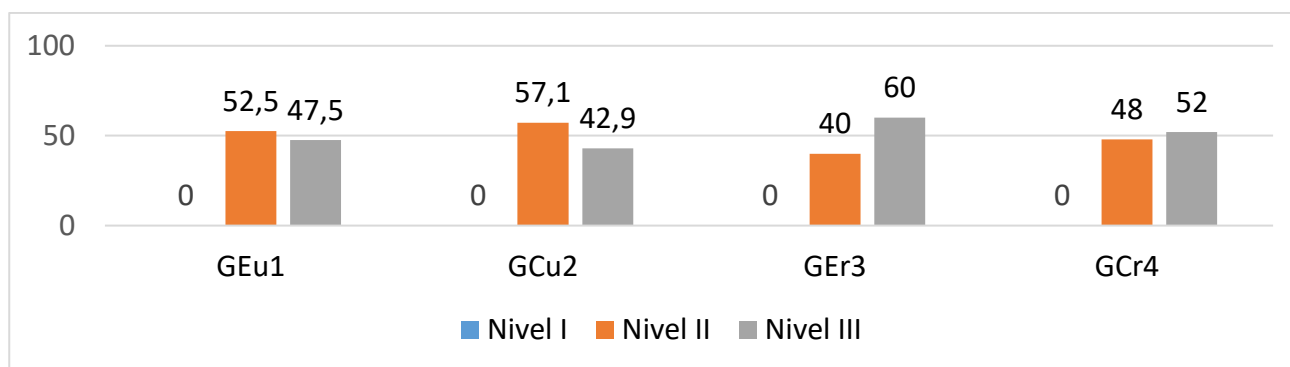

Fig. 3.1. Rezultatele obținute la proba chestionarului *Creativitatea etică în contextul dezvoltării profesionale a cadrelor didactice* (4 grupe la etapa de constatare)

Aplicarea formulei mediei aritmetice pentru determinarea nivelului de creativitate în dezvoltarea profesională a cadrului didactic a scos în evidență la etapa de constatare a experimentului un scor de 57,5% (GEu1) și 57,1% (GCu2) mai mare anume la grupele din lotul I pentru nivelul II. Nivelul I este nul la toate 4 grupuri iar nivelul III cu 60% și 52% pentru subiecții din lotul 2 experimental.

B. Scala de clasificare Etică și morală (constatare). Fiecare dintre cei **12 itemi** ai scalei presupune selectarea uneia din următoarele variante de răspuns: (a) acord total, (b) acord, (c) indecis, (d) dezacord, (e) dezacord total. Fiecare item este caracterizat prin indicatori de performanță și corespunde cu variabile: *flexibilitatea normativă, perseverență normative, inteligența recombinatorică, constructivism critic, imaginația profesională, curiozitate productive, originalitate ideatică, entuziasm reflexiv și poziție perspicace față de probleme*.

Pentru toți descriptorii, desemnați acestui instrument de constatare, care descriu rezultatele calitative demonstrează o creștere considerabilă a *loialității* (Ds2), *responsabilității* (Ds3) și *perseverenței* (Ds4) la tot eșantionul experimental. Media pe grupuri la toți descriptorii repartizați celor 12 itemi și variabilele care corespundează

cu ei, este determinată cu 72% pentru GEu1 și GER3, 76% sunt la GCr4 și 71% pentru GCu2.

Rezultatele finale obținute cantitativ la acest instrument demonstrează o creștere considerabilă a procentajului la răspunsurile *acord total* și *acord* demonstrând că profesorii diferențiază noțiunile de etică și morală, apreciază corect *comportamentul etic, exigența și umanismul pedagogului și datorica, onoarea și demnitatea* ca elemente importante în context etic/moral, apreciază valoarea formativă a eticii. Sunt unele elemente și anume rezultatele de la variabila *originalitate idiatică* ne demonstrează că unii profesori nu prea conștientizează importanța abordării problemelor morale/etice într-o societate actuală și rolul ideilor democratice pentru codul etic al celor care lucrează în învățământ. Diferențele majore sunt observate în descreștere la GEu1 și GER2 iar GCu3 și GCr4 sunt cu puțin în avantaj.

Tabelul 3.2. Rezultate sintetice ale scalei de clasificare

Codul grupului	Scala de clasificare						
	Nivel I (înalt)		Nivel II (mediu)		Nivel III (scăzut)		Total nivele
	Subiecți	%	Subiecți	%	Subiecți	%	
GEu1	3	7,5	37	92,5	0	0	II
GCu2	4	11,4	31	88,6	0	0	II
GER3	6	24	19	76	0	0	II
GCr4	4	16	21	84	0	0	II

Observăm că din cele 4 grupe de cadre didactice implicate în experimentul de constatare cu nivel înalt sunt rezultate în grupele GER3 (24%) și GCr4 (16%) iar în Grupele GEu (92,5%) și GCu2 (88,6%) sunt situate pe primele locuri cu nivel mediu ceea ce la total ca rezultat am primit plasarea tuturor grupelor la nivel mediu de etică și morală.

C. Testul *Etica profesională a cadrelor didactice* (constatare). Scopul acestui test este de a identifica nivelul eticii profesionale a cadrelor didactice. conține enunțuri referitoare la diverse aspecte ale vieții profesionale. Instrumentul conține enunțuri referitoare la diverse aspecte ale vieții profesionale. Fiecare dintre întrebările testului presupune examinarea, completarea cu răspunsuri, selectarea din cele propuse varianta ce corespunde cel mai mult reprezentărilor subiecților. Testul are 9 variabile de cercetare, 13 itemi ce corelează cu 20 de indicatori de performanță. Pentru acest instrument folosit la etapa de constatare am determinat **10 descriptori**: *corectitudine* (Ds1), *loialitate* (Ds2), *responsabilitate* (Ds3), *perseverență* (Ds4), *fluiditate* (Ds5), *flexibilitate* (Ds6), *originalitate* (Ds7), *valorificare* (Ds8), *valorizare* (Ds9) și *pozitivism* (Ds10), care descriu rezultatele calitative ale răspunsurilor celor 125 de cadre didactice. Dintre care descriptorul *corectitudine* (Ds1) are valoare pentru toate variabilele care corespund cu toți itemii din test. Descriptorii Ds2, Ds3, Ds4 și Ds5 descriu numai variabilele *curiozitate productivă*, *originalitate ideatică*, *entuziasm reflexiv* și *poziție perspicace față de probleme* care corespund cu același număr de itemi din acest instrument. Pentru variabilele *flexibilitatea normativă*, *perseverență*

normativă, inteligența recombinoară, constructivism critic și imaginația profesională sunt descrise de Ds1, Ds2, Ds3, Ds4 și Ds5.

Aplicarea instrumentului de cercetare la etapa de constatare a experimentului pedagogic a relevat rezultate statistice diferite pentru subiecții implicați și am stabilit nivelul mediu și scăzut cunoașterii de către cadrele didactice a normelor de conduită din *Codul de etică a cadrelor didactice* la fel conștientizează corelația dintre normele de conduită ale cadrelor didactice din *Codul de etică a cadrelor didactice* și regulile învățării și examinarea dacă profesorul poate personaliza norme/reguli comportamentale în dependență de situație.

ETAPA DE FORMARE a cercetării **s-a axat** pe formarea creativității etice la cadrele didactice în cadrul procesului de dezvoltare profesională.

Scopul experimentului de formare este de a forma creativitatea etică la cadrele didactice prin diferite metode și tehnici din cadrul activităților bine structurare.

Metodele de cercetare experimentală: trainingul, focus-grup, convorbiri individuale structurate, observarea participativă a comportamentului.

Experimentul de formare este realizat în baza unei *metodologii de formare a creativității etice care corelează cu Programul de formare a creativității etice a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale*, care este structurat în **trei etape** (*Vizualizarea specificului etic al profesiei; Promovarea libertății în activitate; Asigurarea logică a produsului creativ*) cu **nouă sesiuni** organizate după diverse tipuri de activitate cu adulții: atelier de lucru/workshop, seminar-training, masă rotundă, activități de coaching etc.

Etapa **Vizualizarea specificului etic al profesiei** este formată din următoarele activități: Transpoziția; Matricea erorilor; Metoda celor 5 D; Dublu W; Arborele informator; Spirala consecințelor.

Pentru etapa **Promovarea libertății în activitate** am elaborat următoarele activități: Complementaritatea; Monitorul apreciativ; Imagini verbale; Gânduri în voce; Semaforul sensurilor; Diversitatea diversităților.

A treia etapă **Asigurarea logică a produsului creativ** asigură experimentul de formare fiind urmată de activitățile: Digrama Venn; Evantai reflexiv; Studiul de caz; Inventarul întrebărilor; Fișa de comportament; Grupul creativ.

În cadrul fiecărei sesiuni, au fost stabilite un șir de *finalități: competențe specifice* cu *indicatorii de performanță*, urmărind atingerea *obiectivelor*.

Timpul preconizat pentru fiecare sesiune a constat din: câte 4 ore – contact direct și 12 ore – lucrul individual ghidat, în total *144 ore*: 36 de ore – contact direct și 108 – lucrul individual.

Demersul formativ de bază în formarea creativității etice a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale s-a desfășurat după modelul constructivist, specific fenomenului abordat de către noi – **modelul învățării generative**.

Prin acest model tindem să încurajăm și să susținem cu repere metodologice de tip constructivist cadrele didactice creative etic, de performanță, care n-au frică să treacă de la informativ la formativ, de la autoritate la libertate, de la dirijarea clasică a învățării la managementul cunoașterii în clasa constructivistă.

Astfel, formarea la cadrele didactice a creativității etice în profesionalizarea lor din perspectiva constructivistă se bazează pe câțiva piloni: *căutare, rezolvare, reflecție, dezvoltare*. Această metodologie îi ajută pedagogului să se plaseze în cunoașterea științifică.

ETAPA DE VALIDARE a cercetării s-a bazat pe validarea efectelor experimentului de formare în cadrul cercetării.

Scopul experimentului de validare: validarea efectelor experimentului de formare.

Metodele de cercetare experimentală: *Proba de reflecție constructivistă, Testul Creativitatea etică în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice, focus-grup, convorbiri individuale structurate, observarea participativă a comportamentului.*

La etapa de validare a experimentului pedagogic au fost folosite două probe: testul *Creativitatea etică în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice* și *Proba de reflecție constructivă*.

A. Testul Creativitatea etică în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice (validare) este structurat astfel ca fiecare dintre întrebările testului presupune selectarea uneia din variante de răspuns, care asigură alegerea celor 9 itimi care corespund cu 9 variabile și sunt determinați de 9 indicatori de performanță calitatea cărora este descrisă de 5 descriptori și anume: *corectitudine (Ds1), loialitate (Ds2), responsabilitate (Ds3), perseverență (Ds4), fluiditate (Ds5)*.

Fig. 3.2. prezintă datele mediei descriptorilor la toate variabilele instrumentului de validare a creativității etice în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice pentru toate grupele din care este valorificată variabila *constructivism critic* cea ce ne demonstrează intenția cadrelor didactice de analiza critic relația dintre fenomenele *creativitate* și *etică* urmată de *entuziasm reflexiv* ce dovedește constatarea relației dintre nivelul dezvoltării etice a cadrelor didactice și nivelul lor de creativitate.

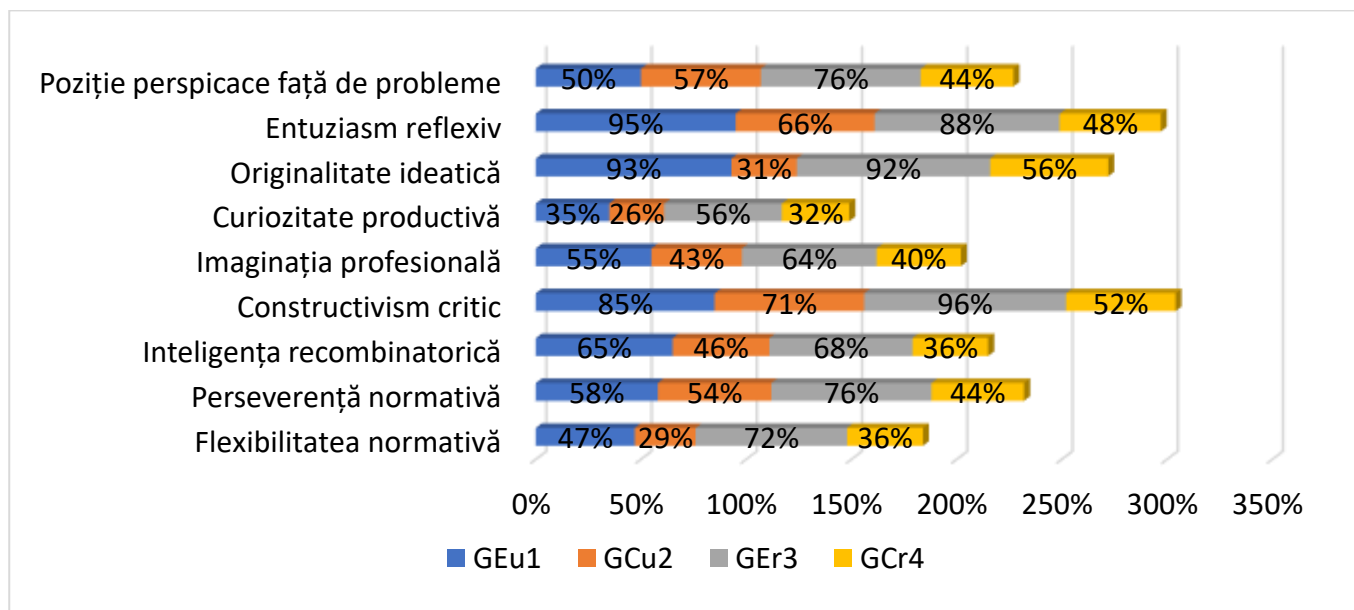

Fig. 3.2. Media descriptorilor pentru testul Creativitatea etică în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice (etapa de validare, 9 variabile, 4 grupe)

B. Proba de reflecție constructivă a fost realizată în baza reperelor oferite (*experiența didactică, viziunea de viață, caracteristici de caracter, gradul de inteligență, promovarea noului, rezolvarea problemelor de etică, aprecierea celor din jur, respectarea conveniențelor, opinia personală*) de construit / modelat imaginea unui profesor școlar, cu referire la care putem să afirmăm că este creativ etic. Pentru această probă sunt formulate 9 variabile care corespund cu un item ce este descris de 9 indicatori de performanță. Pentru acest instrument folosit la etapa de validare am determinat **10 descriptori**: *corectitudine (Ds1), loialitate (Ds2), responsabilitate (Ds3), perseverență (Ds4), fluiditate (Ds5), flexibilitate (Ds6), originalitate (Ds7), valorificare (Ds8), valorizare (Ds9) și pozitivism (Ds10)*, care descriu rezultatele calitative ale răspunsurilor celor 125 de cadre didactice.

Datele analizate scot în evidență faptul că diferențele dintre grupele experimentale și cele de control sunt semnificative pentru dezvoltarea creativității etice în cadrul formărilor în ambele grupe încadrate la etapa de formare, unde au fost antrenate variabilele de formare.

Datele semnificative obținute ale progresului în grupele experimentale au fost comparate și la nivel de loturi ale eșantionului experimental antrenat în experimentul pedagogic.

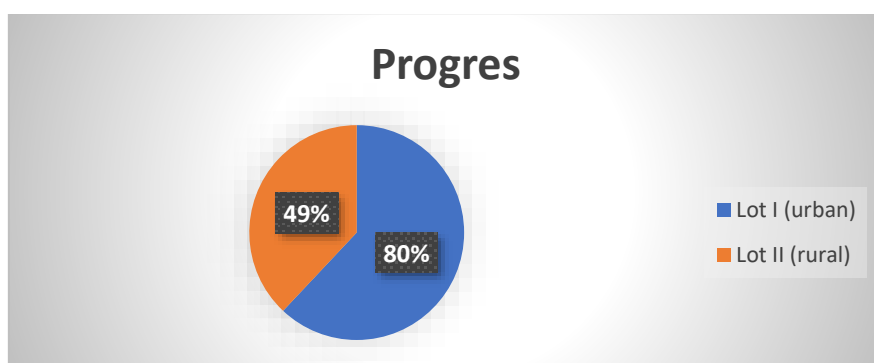

Fig. 3.3. Distribuția rezultatelor finale privind nivelul de formare a creativității etice pe loturile experimentale

Constatăm evoluția progresului de dezvoltare a creativității etice la cadrele didactice ale grupei experimentale în lotul urban cu **80%** față de **49%** rezultat obținut în cadrul formării cadrelor didactice ale lotului rural.

Prin urmare, analiza rezultatelor comparative, obținute după implementarea *metodologiei prin program*, au demonstrat că instrumentele elaborate în conformitate cu scopul și obiectivele cercetării sunt funcționale și eficiente. Aceasta este asigurată de sporirea nivelului de competență privind creativitatea etică a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale.

Concluziile generale și recomandările scot în evidență relevanța sistemului de teorii și principii care fundamentează conținutul creativității etice prin prisma abordărilor epistemologice: filosofice, psihopedagogice, cât și dimensiunile valorice și abilitățile profesionale ale cadrului didactic în context profesional. Totodată, au fost formulate și limitele cercetării.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Premisele existente pentru definirea și formularea conceptului de creativitate etică, considerată a fi dependentă atât de trăsăturile de caracter, cât și de atitudini ce sunt influențate de modelele sociale, activarea creativității cadrului didactic contemporan, care are acces la următoarele tipuri de libertăți: cea *de studiu, de cercetare, de exprimare și de a fi el însuși*, a generat o largă democratizare a cercetării teoretico-metodologice a creativității în contextul activității profesionale.

Raportând rezultatele cercetării la scopul și obiectivele proiectate, constatăm următoarele:

1. *Au fost oferite orientări analitice în particularitățile modelelor creativității, modele care specifică mai multe etape ale creației ca atare: incubarea, iluminarea și verificarea (evaluarea) sau, mai nou: analiza logică, rezolvarea intuitivă, verbalizarea rezolvării intuitive, formalizarea rezolvării. Teoretic, s-a constatat că etapele identificate caracterizează orice proces creator, indiferent de domeniul în care se manifestă. Creativitatea este studiată pe o scară largă, în diferite ramuri ale științelor (artă, sociologie, psihologie, neuroștiințe etc.), care și-au propus să definească și să măsoare creativitatea, acest lucru fiind destul de dificil datorită complexității noțiunii. S-a acceptat și valorificat ideea, prin apel la diversele teorii ale creativității (teoria psihanalitică, asociaționistă, gestaltistă, behavioristă, umanistă, culturală, factorială, cognitivă, investiției, holistică etc.) că putem distinge patru accepțiuni ale termenului de creativitate: *ca produs; ca proces; ca potențialitate general umană, ca abilitate creativă; ca dimensiune complexă a personalității. Plus la aceasta, s-au adus dovezi pentru faptul că prin contribuțiile sale, creatologia a demonstrat suplețea și relevanța cu care a știut să răspundă imperativelor actualității și celor educaționale în discifrarea acestei complexe teme care este creativitatea. Abordările creativității cuprind, așadar, câteva orientări majore asupra explicării fenomenului complex al creativității. (Paragraful 1.1.)**

2. *Data fiind dialectica eticii, care își justifică calitatea unei forme de cunoaștere și legitimare a faptelor omenești, a fost analizată relația dintre etică și morală și s-a constatat că acestea au origini și substanțe diferite: etica este teoria și știința moralei, în timp ce morala reprezintă obiectul de studiu al eticii. Așadar, a fost luată ca bază ideea că etica este o știință a comportamentului, a moravurilor, un ansamblu de prescripții concrete sau o teorie asupra moralei și reprezintă ansamblul regulilor de conduită împărțite de către o comunitate educațională, reguli care sunt fundamentate pe distincția între bine și rău, în timp ce morala cuprinde un ansamblu de principii de dimensiune universal-normativă. În cadrele unei etici generale, distingem o serie de componente, între care *deontologia sau teoria datorii*, care este un studiu empiric al diferitelor datorii, referitoare la o anumită situație socială. Este o ramură axată pe structura moralei și moralității, în raport cu *valoarea datoriei*, o teoria a lui „trebuie”, care are o sferă largă de acțiune. De asemenea, *etica profesională și deontologia profesională* reprezintă *reflexia etică*, aplicată unui domeniu particular al activității umane, permițând examinarea aprofundată a problemelor concrete legate de exercitarea profesiei. Etica, în optica diferitor cercetători, însumează, în viziunea promovată, un set de reguli, principii sau moduri de gândire, care încearcă să ghideze activitatea cadrului didactic, este o încercare sistematică și rațională de interpretare a*

experienței morale a cadrului didactic în așa fel încât să se determine regulile care trebuie să-l „conducă”. (Paragraful 1.2.)

3. Adoptarea unui punct de vedere complex a condus *la formularea argumentelor pentru* elementul etic al activității educaționale, care trebuie considerat un tot unitar, înglobând conștiința, comportamentul și convingerile morale ale personalității. Edificarea profilului moral angajează sensul psiho-social și pedagogic al moralei plasate într-un câmp pedagogic deschis, respectând un șir de principii: *principiul corespondenței dintre știința pedagogică și educația tradițională a moralității; principiul valorificării resurselor și disponibilităților pozitive ale personalității umane, în vederea eliminării celor negative; principiul unității și continuității axiologice între toate formele, modalitățile, mijloacele și factorii etnopedagogiei în proiectarea și realizarea educației morale; principiul diferențierii.* (Paragraful 1.3. și paragraful 2.2.)

4. *S-a întemeiat ideea că din perspectiva asigurării profesionalismului cadrului didactic, atingerea unor rezultate apreciabile este în corelație strânsă cu organizarea și desfășurarea unei activități calitative în baza programelor de formare continuă a cadrelor didactice în toate sistemele de învățământ. Cercetarea domeniului respectiv ne-a condus spre concluzia că nu atât formarea în sine, cu toată amplitudinea ei, este cea mai valoroasă în acest proces, cât combinațiile ideatice pe care le favorizează și pe care le face acceptabile. Transformările rapide în societățile actuale, noile exigențe în procesele de eficientizare a activităților influențează direct procesul de formare inițială și continuă a cadrelor didactice, reieșind și din hotărârile Consiliului European, prin care se rezrvă profesorilor rolul de actori-cheie ai strategiilor de dezvoltare socio-economică a țărilor. În acest context, profesia didactică este supusă unor multiple transformări, consemnate de europenizarea la care țara noastră este parte, de necesitatea armonizării sistemului de învățământ cu cerințele pieței muncii europene, dar și de schimbările paradigmelor educaționale. Toate acestea presupun creșterea continuă a calității sistemului educațional, un rol important revenindu-i, în acest sens, formării creativității etice. A fost argumentat, discutându-se explicit noțiunea de *etică profesională*, că așa cum o percepem azi, aceasta deține un șir de semnificații distincte, interconectate. *Etica profesională* reclamă un șir de coordonate pedagogice pentru cadrul didactic, cum ar fi capacitatea de autoorganizare, mentalitate deschisă, disponibilitate de observa și analiza comparativ diferite sisteme și practici școlare, atitudine experimentală, în vederea îmbunătățirii continue a practicilor didactice.* (Paragraful 1.3. și paragraful 2.1.)

5. Pledând pentru conceptul de creativitate etică, *au fost enumerate și explicate, prin analiză convergentă, principiile generale ale eticii, care au o valoare strategică și operațională în îmbunătățirea practicilor educaționale: principiul egalității în fața normelor; principiul clarității și clarificării (conceptelor, pozițiilor); principiul relativismului și absolutismului.* Analizând sistemul de principii ale eticii profesionale au fost evidențiate trei principii fundamentale: *principiul renunțării, principiul individualismului și principiul comunității.* Pentru a dezvălui relația directă dintre creativitate și etică și a defini **creativitatea etică** a fost necesar să fie rezolvă problema modelării efectelor dezvoltării creativității și înțelegerea specificității motivației activității creative. Dintr-un punct de vedere, creativitatea etică se bazează pe ideea naturii intenționate a motivației creatoare. Conceptul de creativitate etică a fost definit

în felul următor: **Creativitatea etică** descrie modul în care cadrul didactic se confruntă cu probleme de etică (în acest caz, întrebările care se includ în paradigma responsabilității pentru activitatea prestată), se angajează pe experiența proprie ca să devină cadru didactic în sens etic, în același timp el urmărește să accepte acțiunea sa ca pe un serviciu educational, dar și social, demonstrând astfel capacitatea etică a acțiunii în sine. Angajându-ne în analiza conceptului, acesta a fost situat la intersecția dintre atitudine și echitate (dreptate), pe de o parte, și binele comun și binele individual, pe de altă parte. Această intersecție a axelor este o îmbinare într-un context normativ, social, psihologic, pedagogic, cultural, filosofic, care penetrează și stabilizează liniile directoare pentru punerea în aplicare a creativității etice. Implicit, a fost elaborat **Cadrul relației creativitate-etică**: etica creativității ilustrează cum să se comporte cadrul didactic atunci când creează ceva pentru elevii săi; dezvăluie o nouă viziune a cadrului didactic asupra regulilor de comportament profesional; etica creativă indică cu ce nou pot fi completate regulile comportamentului profesional; creativitatea etică este acțiunea de inventare/inovare a cadrului didactic în baza lui *Trebuie să fac bine/calitativ*, devenind în permanență mai bun profesional prin invenție/inovare, cu acceptarea în mediul educational. (Paragraful 2.1. și 2.2.)

6. De asemenea, s-a întemeiat ideea că elaborarea **Profilului cadrului didactic din perspectiva creativității etice**, cu o serie de circa 17 caracteristici, în baza noțiunilor de personalitate optimală, dezvăluie specificul creativității prin oferirea unei atmosfere care să-i încurajează pe elevi să învețe suplimentar, să încurajeze procesele gândirii creative. Aceasta înseamnă că el îi îndeamnă pe elevi să caute noi conexiuni între date, să asocieze, să-și imagineze, să găsească soluții la probleme, să facă presupuneri nebănuite, să emită idei, să perfecționeze ideile altora și să orienteze aceste idei în direcții noi. A fost sugerat, discutându-se explicit, că noțiunea de personalitate creativă etică, așa cum o percepem noi, deține un șir de semnificații distincte, interconectate, dispune de o consistență intraindividuală (motivațională, cognitivă, expresivă etc.). (Paragraful 2.3.)

7. Pornind de la analizele operate pe parcurs, prin sinteză deductivă, a fost elaborat **Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional (MPFCE)**, axat pe conceptele de creativitate și etică, particularitățile acestora la cadrele didactice, creativitatea ca proces și ca produs, teoriile creativității și etica ca știință care se ocupă cu studiul teoretic al valorilor și condiției umane din perspectiva principiilor morale. Modelul pedagogic are la bază o concepție metodologică de formare a creativității etice ce urmărește să formeze viitoarele cadre didactice care, stăpânind valorile științifice ale specialității, sunt capabile să dobândească noi valori prin capacitatea de a-și dezvolta propriile achiziții intelectuale în condiții noi de experiență socioculturală, profesională, cognitivă și spirituală. Un reper important în elaborarea Modelului pedagogic îl constituie identificarea normativității morale ca specie a normativității. Deontologia este văzută ca sistem al moralei profesionale, cod moral specific unui anumit corp profesional, care are valoare numai în concretitudinea sa ca deontologie profesională, reglementând comportamentul moral profesional. Un component de bază al Modelului pedagogic este **Metodologia de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională**, care a stat la baza organizării și realizării experimentului pedagogic. (Paragraful 2.3.)

8. Prin datele obținute în cadrul experimentului pedagogic, s-au demonstrat valorile practice ale cercetării. Au fost formulate dovezi metodologice în realizarea scopului experimentului, acela de determinare prin acțiuni formative specifice a naturii creativității etice a cadrelor didactice școlare ca un element fundamental al comportamentului profesional al acestora. S-au identificat descriptorii din experimentul pedagogic, aceștia însumând: corectitudinea, loialitatea, responsabilitatea, perseverența, fluiditatea, perseverența, originalitatea, valorificarea, valorizarea, pozitivismul, valorificați în baza **Programului de formare a creativității etice a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale**. Rezultatele experimentului pedagogic la etapa de control, după aplicarea Programului, reflectă o îmbunătățire semnificativă a nivelului general al creativității etice a cadrelor didactice (**în lotul I, urban – cu 80 %, în lotul II, rural – cu 49 %**) și o creștere a nivelului creativității etice pentru dimensiunea dezvoltare profesională. Astfel, rezultatele cercetării confirmă ipoteza cercetării și demonstrează soluționarea problemei științifice. (Capitolul 3)

Limitele cercetării realizate se referă la necesitatea dezvoltării mai largi a semnificațiilor educaționale ale conceptului de **creativitate etică**, acesta fiind unul de noutate în practica educațională din spațiul nostru (criterii de delimitare, criterii mai sigure de evaluare, modalități diverse de formare etc.). Alt aspect limitativ îl constituie activitatea practică, aceasta pornind de la nivelul „zero” al cunoașterii conceptului de creativitate etică a subiecților experimentali, fapt care a solicitat mai mult efort în vederea percepției și conștientizării informației valorificate.

RECOMANDĂRI

Rezultatele investigației, cu statut de *recomandări*, pot fi utilizate în următoarele perspective:

- *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional* poate sta la baza elaborării curricula, a suporturilor de curs și a materialelor metodologice în cadrul disciplinelor universitare (recalificare) sau în cadrul cursurilor de formare continuă, prefigurând explicit un șir de repere teoretico-metodologice necesare în acest sens.
- Preluarea sau adaptarea *Programului formativ elaborat* în diverse activități educaționale formale și non-formale cu scopul de formare/dezvoltare a creativității etice, acesta servind drept impuls fundamental pentru o reevaluare critică a practicii de formare profesională a cadrelor didactice școlare și nu numai.
- Soluțiile pedagogice propuse în cercetare pot contribui în mare măsură la extinderea domeniilor de cercetare a creativității etice reclamate de schimbările vertiginoase ce se produc la etapa actuală: domeniul educației preuniversitare, domeniul organizațional, domeniul managerial, în vederea responsabilizării diversilor actori educaționali în rezolvarea problemelor etice pentru diverse situații. Punctul de plecare în acest sens îl poate constitui *Metodologia de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională*.
- În cercetare a fost sugerat, discutându-se explicit noțiunea de creativitate etică așa cum am perceput-o noi, că aceasta deține un șir de semnificații distincte, interconectate. Completarea acestor interconexiuni poate face obiectul unor noi cercetări științifice.

BIBLIOGRAFIE (selectivă)

1. ALPOPI, C. *Creativitate și inovare*. București: Editura A.S.E., 2002, 157 p. ISBN 973-594-166-X.
2. AMABILE, T. *Creativitatea ca mod de viață. Ghid pentru părinți și profesori*. București: Editura Știință și Tehnică, 1997, 251 p. ISBN 973-9236-20-0.
3. ANDRIȚCHI, V. *Teoria și metodologia managementului resurselor umane în învățământ*. Chișinău: PRINT-Caro SRL, 2012. 288 p. ISBN 978-9975-56-054-2.
4. ANDRIȚCHI, V. *Valorile – sistem de referință al cadrelor didactice în activitatea și dezvoltarea profesională*. În: *Univers Pedagogic*, 2018, nr. 2(58), pp. 3-11. ISSN 1811-5470.
5. ANDRIȚCHI, V., MIHĂILESCU, N. *Valori și principii ale managementului eticii în contextul dezvoltării culturii etice în instituția școlară*. În: *Univers Pedagogic*. 2019, nr.3 (63), pp.101-107. ISSN 1811-5470.
6. BARRON, F. X. *Creativity and personal freedom*. Princeton, New Jersey, U.S.A.: Van Nostrand, 1968, 322 p. ISBN 10: 0442098936.
7. BAUMAN, Z. *Etica postmodernă*, traducere de Lica D. Timișoara: Amarcord, 2000, 324 p. ISBN 973-9244-78-5.
8. BEAUDOT, A. *La creativite. Recherches americaines*. Paris: Dounod, 1973, 288 p. ISBN-10: 2040039740.
9. BLACKBURN, S. *Oxford dicționar de filosofie*. București: Editura Univers Enciclopedic. 1999. p. 469. ISBN: 973-9436-20-X.
10. BOCOȘ M. *Instruire interactivă*. Editura: Polirom, 2013. 472 p. ISBN 978-973-46-3248-0.
11. BOITTE, P., CADORÉ, B., ZORRILLA, S., JACQUEMIN, D. *Pour une bioéthique clinique*. Presses Universitaires du Septentrion, 2003, 175 p. ISBN-13: 978-2859397661.
12. BOTEZ, A. *Postmodernismul în filosofie*. București: Editura Floare Albastră, 2005, 352 p. ISBN 973-7685-02-4.
13. CALLO T. *Școala științifică a pedagogiei transcendente*. Chișinău: Pontos, 2010. 319 p. ISBN 978-9975-51-194-0.
14. CALLO, T. *Pedagogia practică a atitudinilor*. Chișinău: Litera, 2014, 240 p. ISBN 978-9975-70-161-7.
15. CALLO, T., CUZNEȚOV, L., HADÎRCĂ, M., CEBANU L., CLICHICI V., GRIGOR I., ȘPAC S. *Formarea personalității elevului în perspectiva educației integrale*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2013, 140 p. ISBN 978-9975-56-149-5.
16. CALLO, T., PANIȘ, A., ANDRIȚCHI, V., AFANAS A., VRABII V. *Educația centrată pe elev. Ghid metodologic*. Chișinău: Print-Caro, 2010, 171 p. ISBN 978-9975-4152-9-3.
17. Codul de etică al cadrului didactic. [citat 09.11.2018]. Disponibil: http://www.edu.gov.md/sites/default/files/document/attachments/codul_de_etica_ro_4.pdf
18. Codul educației al Republicii Moldova. [citat 09.11.2018]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/355156/>
19. COJOCARU, V. Repere strategice inovatoare în contextul cunoașterii. În: *Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar*. Conf. științifico-practică națională cu participare internațională. Chișinău: UST, 2017, Vol. I, pp. 55-60, ISBN 978-9975-76-213-7.
20. COJOCARU-BOROZAN, M., ZAGAIEVSCHI, C., STRATAN, N., *Pedagogia culturii emoționale*. Chișinău, 2014. 200 p. ISBN 978-9975-46-214-3.
21. COZMA, C. *Elemente de etica și deontologie*. Iasi: Editura Universitatii "Al. I. Cuza", 1997, 168 p. L 160498.
22. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău - București: Grupul editorial Litera Internațional, 2000. 398 p. ISBN 9975-74-248-3.
23. CUZNEȚOV, L. *Filosofia și axiologia educației*. Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2017. 121 p. ISBN 978-9975-46-322-5.

24. CUZNETOV, L. Formarea personalității integer în cadrul familiei și școlii prin educația morală. În: HADÎRCĂ, M. (coord) et al. *Formarea personalității elevului din perspectiva educației integrale*. Chișinău: AȘM, IȘE, 2013, 140 p. ISBN 978-9975-56-149-5.
25. DANDARA, O. *Proiectarea carierei. Dimensiuni ale procesului educațional*. Chișinău: CEP USM 2009, 92 p. ISBN 978-9975-70-872-2.
26. DE BOUVET, A., COBBAUT, J.-P. *Une Bioéthique pour un monde habitable?: La bioéthique en discussion*. Paris: Presses Univ. Septentrion, 2006, ISBN 2-85939-922-4.
27. DEGEORGE, R. T. *Business Ethics*. Pearson, 2009, 552 p. ISBN-10: 0205731937.
28. DICU, A., DIMITRIU, E. *Probleme de psihosociologie a educației*. București: Editura EDP, 1973. 262 p. ISBN 373.015.324.
29. DRAGU, A. *Structura personalității profesorului*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996, 479 p. ISBN 973-30-4419-9.
30. DUMBRAVEANU, R., PÂSLARU, VL., CABAC, V. *Competențe ale pedagogilor: interpretări*. Chișinău: Continental Grup, 2014. 192 p. ISBN 978-9975-9810-5-7.
31. GOLU, M. *Fundamentele psihologiei*. București: Editura Fundației România de Măine, 2007, 287 p. ISBN: 978-973-725-857-1.
32. GRUBER, H.E., Terrell G., Wertheimer M. *Contemporary approaches to creative thinking*. New York: Atherton Press, 1963.
33. LANDAU, E. *Psihologia creativității*. București: E.D.P., 1979, 143 p. ISBN/Cod: UNU70536.
34. LUNGU, V. *Etica profesională*. Chișinău: CEP USM, 2011, 192 p. ISBN 978-9975-71-103-6.
35. MANOLESCU, M. Pedagogia competențelor – o viziune integratoare asupra educației. În: *Revista de pedagogie*, 2010, nr 58 (3), p. 53-65. ISSN 0034-8678.
36. MÂNDÂCANU, V. *Etica pedagogică. praxiologică*. Chișinău: Pontos, 2010, 588 p. ISBN 978-9975-51-142-1.
37. MUNTEANU, A. *Incursiuni în creatologie*. Timișoara: Editura Augusta, 1999, 283 p. ISBN 02081843.
38. NICOLA, I. *Tratat de pedagogie scolara*. București: Aramis, 2003, 480 p. ISBN: 973-84-73-64-0.
39. ODOBLEJA, Ș. *Psihologie consonantistă*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982, 680 p. ISBN 175326096.
40. PANIȘ A. Valențe ale personalității etice a pedagogului în instituția educației. În: *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, organizată de IȘE, la 08.X-09.X.2020. Chișinău: Print-Caro, pp. 423-431. ISBN 978-9975-48-178-6.
41. POPESCU, G. *Psihologia creativității*. București: Editura Fundației România de Măine, 2007, 145 p. ISBN 978-973-725-869-4.
42. POPESCU-NEVEANU, P. Creativitatea în învățare. În: *Revista de Pedagogie*, 1980, nr.1, p.14-16. ISSN 0034-8678.
43. POPESCU-NEVEANU, P. *Nivelurile psihicului uman*. București: Nemira, 1987, 422 p.
44. POPESCU-NEVEANU, P. *Tratat de psihologie generală*. București: Editura Trei, 2013, 888 p. ISBN 9789737076953.
45. ROCO, M. *Creativitate și inteligență emoțională*. Iași: Editura Polirom, 2004, 248 p. ISBN: 973-681-630-3.
46. ROCO, M. Probleme ale stimulării creativității individuale. În: *Revista de psihologie*. Anul 1-2 (serie nouă), vol. 37, 1991, p. 39-47. ISSN 2344-4665.
47. ROCO, M. Testarea disponibilității pentru antrenamentul creativ. În: *Revista de psihologie*, nr. 2, 1992 ISSN 2344-4665.
48. ROGERS, C. *Toaward a theory of creativity*, ETC: A Review of General Semantics, 11, pp. 249-260.

49. ROGERS, C. Toward a Theory of Creativity. In: ANDERSON, H. H. (coord.), *Creativity and its Cultivation*, Hardcover: Harper & Brothers, 1959, 293 p. ASIN: B000BMZV92.
50. ROȘCA, A. *Creativitatea generală și specifică*. București: Editura Academiei, 1981, 272p.
51. SILISTRARU, N. Valoarea morală a pedagogiei populare moldovenești. Chișinău, 1992
52. SINGER, P. *Ethics*. Oxford: Oxford University Press, 1994, 432 p. ISBN 9780192892454.
53. STEIN, M. I. *Stimulating creativity*. New York: Academic Press, 1974, 368 p. ISBN 9781483258065.
54. STOICA, A. *Creativitatea elevilor. Posibilități de cunoaștere și educare*. București: Editura Didactica și Pedagogica, 1983, 220 p. ISBN 2981198726.
55. Strategia Europa 2020 [citată 19.06.2017] Disponibil: https://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf
56. Strategia Națională de Dezvoltare (SND) „Moldova 2030”. [citată 22.03.2020] Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/nota_de_concept_viziunea_snd_2030.pdf
57. ZLATE, M. *Eul și personalitatea*. București: Editura Trei, 1997, 344 p. ISBN 973-8291-30-5.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI (la tema tezei)

58. MIHAILOV, V. *Dezvoltarea reprezentării sociale la adulți în realizarea procesului de învățare pe tot parcursul vieții*, Chișinău: Lyceum, 2018, 88 p., ISBN 978-9975-48-149-6
59. BOLBOCEANU, A. (coord.), CUCER, A., MIHAILOV, V. [et.al.] *Referințe epistemologice ale asistenței psihologice în contextul învățării pe tot parcursul vieții*. Monografie colectivă, Chișinău: IȘE, 2018. 190 p. ISBN 978-9975-48-131-1
60. BOLBOCEANU, A. (coord.), CUCER A., MIHAILOV, V. [et.al.] *Repere conceptuale ale asistenței psihologice în învățarea pe tot parcursul vieții*. Monografie colectivă, Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2018. 198 p., 1.75 c. a., ISBN 978-9975-48-132-8
61. MIHAILOV, V. Reprezentarea socială a învățării pe tot parcursul vieții în R.Moldova. În: revista *Univers pedagogic*, Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2016, nr. 4, p.66 - 73. ISSN 1811-5470. (Categorie C)
62. MIHAILOV, V. Etica profesională a cadrului didactic: principii și norme. În: *Univers Pedagogic*, Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2017, nr. 3(55), pp. 49-53. ISSN 1811-5470. (Categorie C)
63. MIHAILOV, V. Creativitatea: aspecte psihologice. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău), 2018, nr. 1(12), pp. 176-182. ISSN 1857-0623. (Categorie B)
64. PANIȘ, A., MIHAILOV, V. Nivelul de formare a creativității în dezvoltarea profesională a cadrului didactic. În: *Didactica Pro...*, 2021, nr. 4-5 (128-129), pp. 70-74. ISSN 1810-6455. (Categorie B)
65. MIHAILOV, V. Condiții și metode de formare a reprezentării sociale în contextul învățării pe tot parcursul vieții. În: *Educația din perspectiva valorilor*. Conferința științifică internațională, Ediția a X-a, 10-11 octombrie 2018, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, România și Universitatea de Stat din Moldova, Tom 13. Summa Theologiae, editori Moșin O., Scheau I., Opreș D. București: Editura EIKON, 2018, pp.260-266, ISBN 978-973-757-730-6. ISBN 978-606-711-902- 2.
66. MIHAILOV, V. Metode de stimulare a creativității în învățare . În: *Tehnologii didactice moderne: In memoriam dr. hab., prof. univ. Stela Cemortan*, 26-27 mai 2016. Chișinău: Tipografia "Cavaioli", 2016, pp. 504-507. ISBN 978-9975-48-102-1.
67. MIHAILOV, V. Creativitatea pedagogică – coordonată semnificativă în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice. În: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, 7 iunie 2016. Cahul: Tipografia "Centrografic", 2016, Vol.2, pp. 200-202. ISBN 978-9975-88-011-4.
68. MIHAILOV, V. Dinamica factorială a creativității. În: *Institutul de Științe ale Educației: istorie, performanțe, personalități*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale

- consecrate aniversării a 75 de ani de activitate, 20-21 octombrie 2016, Chișinău: IȘE, 2016, pp. 82-86, ISBN 978-9975-48-104-5.
69. MIHAILOV, V. Binele moral în contextul educațional. In: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, 7 iunie 2017. Cahul: Tipografia „CentroGrafic” SRL, Cahul, 2017, Vol.2, pp. 62-66. ISBN 978-9975-88-019-0. 978-9975-88-021-3.
70. PANIȘ, A., MIHAILOV, V. Abordare a creativității. În: *Evaluarea în sistemul educațional: deziderate actuale*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 09-10 noiembrie 2017, Chișinău: IȘE, 2017, pp. 72-74. ISBN 978-9975-48-118-2.
71. MIHAILOV, V. Evoluții ale eticii contemporane – de la filozofia moralei la etici aplicate. În: *Mediul social contemporan între reprezentare, interpretare și schimbare*. Materialele Conferinței științifice internaționale din 15 decembrie 2017. Coord.șt: S. Briceag. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2018, Vol. 2, 244 pp. 194-197, ISBN 978-9975-50-220-7.
72. MIHAILOV, V. Interdependența dintre asertivitate și frica socială: vector evolutiv în dezvoltarea profesională și evoluție în carieră. In: *Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*, Ed. 1, 7-8 decembrie 2018. Chisinau: Institutul de Științe ale Educației, 2018, pp. 471-477. ISBN 978-9975-48
73. MIHAILOV, V., LUNGU, C. Ancorarea creativității pedagogice în spațiul educațional. In: *Probleme actuale ale științelor umanistice*. Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor, Ed. 18, 1 ianuarie 2019. Chișinău: Tipogr. UPS "Ion Creangă", 2019, Vol.18, Partea 1, pp. 315-324. ISBN 9975-46-421-1. ISSN 1857-0267.
74. PANIȘ, A., MIHAILOV, V. Creativitatea și etica: relații de complementaritate. În: *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale*. Materialele conferinței științifice internaționale din 11-12 octombrie 2019. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației (Tipogr. „Print-Caro”), pp. 71-78. ISBN 978-9975-48-156-4.
75. PANIȘ, A., MIHAILOV, V. Creativitatea etică: modelizare în profesionalizarea cadrelor didactice. În: *Calitate în educație - imperativ al societății contemporane*. Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare Internațională, 4-5 decembrie 2020. Chișinău: UPS I. Creangă, 2020, Vol. 2, pp. 505-512. ISBN 978-9975-46-484-0.
76. PANIȘ, A., MIHAILOV, V. Etica profesională a cadrului didactic în context național. În: *Știință și educație: noi abordări și perspective*. Materialele conferinței științifice internaționale, Seria 25, 24-25 martie 2023, Chișinău: [S. n.], 2023 (CEP UPSC), Vol. 2: Științe ale educației, pp. 407-413. ISBN 978-9975-46-783-4.

ADNOTARE

Mihailov Veronica

„Formarea creativității etice a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale”,
teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2024

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 216 surse, adnotare (în limbile română, engleză), 160 pagini text de bază, 22 tabele, 20 figuri, 19 anexe.

Cuvinte-cheie: creativitate, etică, creativitate etică, creatologie, reflexie etică, intelect, morală, dezvoltare profesională, cadre didactice, reflecție.

Domeniu de studiu: teoria generală a educației.

Scopul cercetării constă în determinarea și elaborarea fundamentelor pedagogice ale formării creativității etice la cadrele didactice în cadrul dezvoltării profesionale, structurate în *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional*.

Obiectivele ale cercetării: Examinarea și interpretarea epistemologică a esenței și genezei reperelor socio-psiho-pedagogice și filosofice privind formarea creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională; esențializarea abordărilor și orientărilor teoretice privind *creativitatea etică*; analiza structural – funcțională a creativității etice în contextul dezvoltării profesionale a cadrelor didactice; determinarea potențialului formativ al creativității etice în contextul dezvoltării profesionale a cadrelor didactice; Elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional* și, implicit, a *Metodologiei de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională*, ca parte componentă a modelului pedagogic.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constau în delimitarea reperelor conceptuale în formarea pedagogică a creativității etice a cadrului didactic în contextul dezvoltării profesionale; conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional*, care conține fundamentele teoretice și aplicative.

Rezultatele obținute care au contribuit la rezolvarea problemei științifice constau în determinarea și elaborarea fundamentelor pedagogice ale formării creativității etice a cadrelor didactice în contextul dezvoltării profesionale, structurate în *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional*, experimentat prin *Metodologia de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională* în instituții publice de învățământ general din mediul urban și rural, *ceea ce a condus* la creșterea nivelului de competență a cadrelor didactice și formarea creativității etice a acestora, *fapt care permite* valorizarea activă a dezvoltării profesionale.

Semnificația teoretică a cercetării constă în definirea noțională a *creativității etice*, stabilirea caracteristicilor definitorii ale formării creativității etice a cadrului didactic în contextul dezvoltării profesionale; modelizarea teoretică a formării creativității etice a cadrului didactic în context profesional.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în faptul că *Modelul pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional* poate fundamenta dezvoltarea profesională și/sau educația pe parcursul întregii vieți, iar *Metodologia de formare a creativității etice a cadrelor didactice în dezvoltarea profesională* poate fi valorificată în cadrul cursurilor de formare continuă a cadrelor didactice, *rezultatele experimentale* servind drept repere în activitatea de formare/dezvoltare a creativității etice a cadrului didactic.

Implementarea rezultatelor științifice ale cercetării s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic prin valorificarea *Modelului pedagogic de formare a creativității etice a cadrelor didactice în context profesional* și pe desfășurarea *programului formativ* la nivelul cadrelor didactice în procesul de formare continuă.

ANNOTATION
Mihailov Veronica

**"Ethical creativity training of teaching staff in the context of professional development",
doctoral thesis in educational sciences, Chisinau, 2024**

Structure of the thesis: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 216 sources, annotation (in Romanian, English), 160 pages of basic text, 22 tables, 20 figures, 19 appendices.

Keywords: creativity, ethics, ethical creativity, creatology, ethical reflection, intellect, morality, professional development, teachers, reflection.

Field of study: general theory of education.

The purpose of the research is to determine and develop the pedagogical foundations for fostering ethical creativity among teachers within professional development, structured in *the Pedagogical Model for Fostering Ethical Creativity of Teachers in a Professional Context*.

The objectives of the research: Examination and epistemological interpretation of the essence and genesis of socio-psycho-pedagogical and philosophical benchmarks regarding the formation of ethical creativity of teaching staff in professional development; the essentialization of theoretical approaches and orientations regarding ethical creativity; the structural-functional analysis of ethical creativity in the context of the professional development of teaching staff; determining the formative potential of ethical creativity in the context of the professional development of teaching staff; The development and experimental validation of *the Pedagogical Model for Fostering Ethical Creativity among Teachers in a Professional Context* and, at the same time, *the Methodology for Fostering Ethical Creativity among Teachers in Professional Development*, as an integral part of the pedagogical model.

The novelty and scientific originality of the research consist in the delimitation of conceptual landmarks in the pedagogical training of the ethical creativity of the teaching staff in the context of professional development; the conceptualization of the *Pedagogical Model for training the ethical creativity of teaching staff in a professional context*, which contains the theoretical and applied foundations.

The obtained results that contributed to the solution of the scientific problem consist in determining and elaborating the pedagogical foundations of the training of ethical creativity of teaching staff in the context of professional development, structured in the *Pedagogical Model of training ethical creativity of teaching staff in a professional context*, experienced through the *Training Methodology of the ethical creativity of teaching staff in professional development* in public general education institutions in urban and rural areas, which led to the increase in the level of competence of teaching staff and the formation of their ethical creativity, a fact that allows the active valorization of professional development.

The theoretical significance of the research consists in the notional definition of ethical creativity, establishing the defining characteristics of the formation of ethical creativity of the teaching staff in the context of professional development; the theoretical modeling of the formation of the ethical creativity of the teaching staff in a professional context.

The applied value of the research lies in the fact that the *Pedagogical Model for training the ethical creativity of teaching staff in a professional context* can substantiate professional development and/or education throughout life, and the *Methodology for training the ethical creativity of teaching staff in professional development* can be used in the continuous training courses for teachers, the experimental results serving as benchmarks in the activity of training/developing the ethical creativity of the teaching staff.

The implementation of the scientific results of the research was carried out in the framework of the pedagogical experiment by capitalizing on the *Pedagogical Model for training the ethical creativity of teaching staff in a professional context* and on the development of the *training program* at the level of teaching staff in the continuous training process.

MIHAILOV VERONICA

**FORMAREA CREATIVITĂȚII ETICE
A CADRELOR DIDACTICE
ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PROFESIONALE**

SPECIALITATEA 531.01. TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: 28.02.2024

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 50 ex.

Comanda nr. 21

Centrul Editorial-Poligrafic
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069